

Jak podporovat porodnost v ČR?

Evidence-based přehled o tématu klesající porodnosti

Kontext

Předpokládáme, že téma klesající porodnosti začne v blízké době v české veřejné debatě výrazně rezonovat. Zároveň v [Českých prioritách](#) věříme, že výběr a příprava budoucích opatření musí probíhat na základě důsledného chápání příčin, rozsahu, možných dopadů i reálných zahraničních zkušeností s podporou porodnosti. Proto jsme vytvořili tento přehled.

Jedná se o pracovní dokument, který budeme na základě připomínek dále obohacovat.

Obsah

Shrnutí	2
Přehled opatření	3
1. Popis problému	4
1.1 ČR a svět	4
1.2 Možné příčiny	7
1.3 Hledání řešení pro ČR	12
2. Proč je klesající porodnost problém	14
2.1 Ekonomické dopady stárnutí populace	14
2.2 Sociální dopady	15
2.3 Politické dopady a geopolitické obavy	16
2.4 Argumenty, proč nižší porodnost nemusí být problém	17
2.5 Odhady nákladů a přínosů zvyšování porodnosti	18
3. Opatření - od běžných po neobvyklé	19
A/ Často zmiňovaná opatření	20
B/ Diskutovaná opatření	24
C/ Neobvyklá opatření	31

Máte návrhy nebo hlubší zájem o toto téma?

Pokud máte možnost (otevřeně či anonymně) poskytnout hodnocení a/nebo zpětnou vazbu na uvedená opatření, do 1. 6. 2025 budeme rádi za vyplnění tohoto [dotazníku](#).

Také nás neváhejte přímo kontaktovat:

- Jan Kleňha, jan@ceskepriority.cz
- Magdalena Opletalová, magdalena.opletalova@ceskepriority.cz

Shrnutí

Struktura českých rodin se od roku 1990 významně proměňuje. Roste podíl jednočlenných domácností, bezdětných párů i nesezdaných soužití. Vzrostl podíl rodin s jedním dítětem, dochází k odkladům manželství a rodičovství i poklesu sňatečnosti. Počet nesezdaných soužití s charakterem předmanželských svazků také roste. Úhrnná plodnost skokově klesla mezi lety 2021 a 2023 z 1,83 na 1,45 dítěte na ženu. Dominuje dvoudětný ideál rodiny, ale odkládání partnerského soužití do pozdějšího věku má vliv na růst podílu rodin s jedináčkou.

Existující studie předpovídají velmi závažné dopady stárnutí populace, a to včetně nízkého hospodářského růstu, přeplněných domovů pro seniory a všeobecného nedostatku mladistvé vitality, a to z toho důvodu, že lidé v produktivním věku budou nahrazovat stále méně početné generace.

Identifikovali jsme přes 50 opatření a směrů, které by (přímo či nepřímo) mohly **podpořit porodnost**. Některá opatření směřují do oblasti dlouhodobého rozvoje blahobytu rodin s dětmi, jiná jsou přímočará, pragmatická a mají efekt již krátce po svém zavedení, některá jsou nestandardní. Pro celkový přehled uvádíme i hodnotově problematická opatření.

Přehled opatření

Každé opatření lze rozkliknout.

Tučně = často zmiňovaná opatření (skupina A)

Klasicky = diskutovaná opatření (skupina B)

Kurzívou = neobvyklá opatření (skupina C)

	Příímá finanční podpora	Nepříímá ekonomická podpora	Podpora sladění se zaměstnáním	Sociokulturní podpora
Nižší očekávaná nákladnost	Půjčky pro vysokoškoláčky	Zvýhodněné hypotéky pro rodiče Rapid rehousing Obědy do škol Snídaňové kluby <i>Cohousing</i>	Nástupy do předškolních institucí možné i v průběhu školního roku Flexibilita práce Pružná pracovní doba, možnost práce z domova Příspěvky vysokoškoláčkám na hlídání dětí <i>Benefity zaměřené na vysokoškoláčky</i>	Rodičovská jako prostor pro kariérní růst Zapojení obou partnerů do výchovy dětí Opatření zaměřovat na ženy Podpora pozitivního rodičovství Podpora sólo rodičů Podpora reprodukčního zdraví a zdravého životního stylu Daňová zvýhodnění směřovat na toho z rodičů, který byl s dítětem na rodičovské Podpora asistovaného předávání dětí Zmocněnec pro rodinu Vyšší informovanost zákonodárců o situaci rodin s dětmi
Střední očekávaná nákladnost	Daňové bonusy Flexibilní a dobře placená rodičovská dovolená Navýšení ošetřovného Podpora studujících rodičů	Startovací byty Zvyšování blahobytu dětí prostřednictvím výživného <i>Milostivé léto pro rodiče</i> <i>Podpora velkých rodin - třetí děti jsou ty šťastné</i>	Kvalitní a cenově dostupná péče o děti Dostupné družiny s flexibilní otevírací dobou Rodičovská jako prostor pro kariérní růst Snížení zatížení souvisejícího s intenzivním rodičovstvím <i>Dítě jako kariérní benefit</i> <i>Kariérní benefity pro muže, kteří strávili alespoň rok na rodičovské</i>	Prorodinná lokální atmosféra (centra) Péče o plodnost Podpora adopce a pěstounské péče pro sólo ženy i muže, i homoparentální páry Prevence nedostatku času na děti Prevence násilí - mezi dospělými i vůči dětem Podpora migrace Prevence emigrace Podpora opatření směřujících k genderové rovnosti <i>Péče o klima (přeneseně)</i> <i>Návrhy s výrazně problematickou etikou</i>
Vyšší očekávaná nákladnost	Příspěvek na dítě Výrazný daňový benefit od 3. dítěte (do určité výše příjmu) <i>Příímé platby lidem, aby měli děti</i> <i>Budoucí daně zpět rodičům</i>	Velké startovací byty V rámci reformy dávek navýšení normativů Vzdělávání zdarma	Ochrana zaměstnání rodičů Zvýhodnění zkrácených úvazků Podpora matek vysokoškoláček Podpora studentů, kteří jsou rodiči	Prorodinná atmosféra na lokální úrovni - urbanistická opatření Veřejný prostor přátelský dětem Služby pro rodiny - např. komunitní podpora rodičů při onemocnění Podpora komunitních služeb péče o seniory

I. Popis problému

I.1 ČR a svět

Proměny rodiny v Česku

Struktura českých rodin se od roku 1990 významně [proměňuje](#), roste podíl jednočlenných domácností, bezdětných párů i nesezdaných soužití, vzrostl podíl rodin s jedním dítětem. Mladí lidé odkládají vstup do manželství a rodičovství. Dochází k významnému [poklesu sňatečnosti](#), k obdobnému poklesu v koresidenčních vztazích ale nedochází, počet nesezdaných soužití s charakterem předmanželských svazků v čase roste. Do koresidenčních svazků nejčastěji vstupují vysokoškoláci a středoškoláci, u lidí s nižším vzděláním jsou koresidenční svazky méně časté.

Úhrnná plodnost podle dat z Českého statistického úřadu klesla mezi lety 2021 a 2023 z [1,83 na 1,45](#) dítěte na jednu ženu. [Každá pátá rodina s dětmi nemá žádné úspory](#), nejvyšší výdaje představují potraviny a náklady na bydlení. Zhruba polovina rodin s dětmi má obavy o svou budoucí finanční situaci, u čtvrtiny se obavy týkají zhoršení pocitu osobní pohody a spokojenosti. V roce 2022 mělo 3x více rodiček [vysokoškolské vzdělání](#), zároveň počet rodiček se základním vzděláním se snížil na polovinu.

V ČR dominuje [dvoudětný ideál rodiny](#), přičemž ale [odkládání](#) partnerského soužití do pozdějšího věku má vliv na růst podílu rodin s jedináčky. Od generací narozených v 50. letech 20. století došlo k poklesu konečné plodnosti, generace žen narozených v roce 1962 a později měly již v průměru [méně než dvě děti](#). [Generace](#) tzv. „Husákových dětí“ měla konečnou plodnost 1,81 dítěte, generace 1980 má již prakticky ukončenou plodnost o průměru 1,68 dítěte, dle predikce bude generační plodnost dále klesat na 1,54 a zároveň se bude zvyšovat věkový průměr matek na 31,3 let. Předpokládá se nárůst počtu bezdětných žen na cca 20 %. [Vývojový trend](#) je velmi výrazný, neboť zatímco u žen starších 55 let jsou častěji zastoupeny matky 3 a více dětí v porovnání s matkami jedináček, mezi mladšími ženami je tomu opačně - u mladších 55 let je dokonce matkou jedináčka každá čtvrtá žena.

[Úplné rodiny](#) s dětmi tvoří v současné době jen pětinu ze všech českých domácností. Rodiny s dětmi se v ČR [potýkají](#) s problémy v oblastech vztahů (42 % - konflikty, rozchod, nevěra, domácí násilí), problémy materiálního charakteru (35 % - finanční potíže, ztráta bydlení), problémy s dětmi (výchovné problémy, výsledky ve škole - 27 %), zdravotního potíže (vážná nemoc, péče o osobu blízkou - 25 %), dále dlouhodobá nezaměstnanost a závislosti. Vzrostl

počet potíží u dětí v oblasti duševního zdraví. (NÚDZ zaznamenal mezi lety 2007 a 2017 až 85% nárůst [ošetření v psychiatrických ambulancích](#)). Rodiny [se třemi a více dětmi](#) tvoří přibližně 13 % (z toho 8 % úplných rodin a 5 % rodin se sólo rodičem). U matek tří a více dětí je výdělečně činná zhruba polovina (53 %, u matek jednoho nebo dvou dětí pracují matky v 70 %).

Pro zvýšení porodnosti je třeba zvrátit trend počtu žen bez dětí či s pouze jedním dítětem (čehož je obecně velmi obtížné dosáhnout) nebo podporovat růst počtu rodin se třemi a více dětmi, což může být jednodušší. Bariéru pro více dětí v rodině často představuje odpovídající bydlení, nedostatek času, chybějící služby a stigmatizace vícedětných rodin. Jakkoli je péče o děti společensky velmi přínosná, často není společností dostatečně oceňována.

V současné době se část rodin s dětmi ocitá v podmínkách faktické chudoby, především domácnosti sólo rodičů, s nižším dosaženým vzděláním a se třemi a více dětmi. [62 000 dětí](#) je v bytové nouzi. Čisté příjmy rodin s dětmi v přepočtu na člena domácnosti dlouhodobě [zaostávají](#) nejen za bezdětnými domácnostmi, ale rovněž za domácnostmi důchodců.

Proměny rodin ve světě

Situace se netýká jen České republiky, ale mnoha zemí, včetně zemí Asie, Austrálie a Ameriky. Výjimku představují země subsaharské Afriky. Počet živě narozených dětí, které průměrná žena porodí během svého života [klesá v jedné zemi za druhou](#) od 70. let 20. století pod hranici 2,1 jež představuje teoretickou míru nutnou k obnově populace, je to v mnoha ohledech nejpozoruhodnější trend naší doby. [Dlouhodobý pokles plodnosti v Evropě se v různých zemích projevuje odlišnými podíly trvale bezdětných lidí a odlišnou strukturou rodin podle počtu dětí](#). Na jihu Evropy stojí za klesajícím počtem dětí v rodinách především rostoucí počet jedináčků. V Německu a ve Velké Británii oproti tomu roste podíl trvale bezdětných lidí. V zemích střední a východní Evropy je rostoucí podíl rodin s jedináčkou, mezi mladšími ženami se zvyšuje podíl trvale bezdětných.

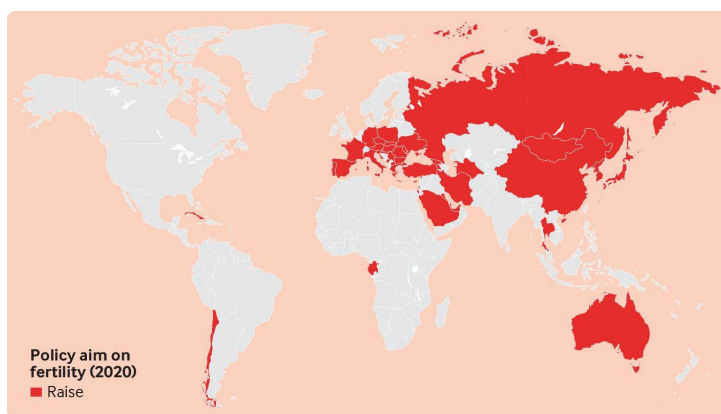
Při klesajícím počtu obyvatelstva v produktivním věku¹ jsou činnosti ve službách, průmyslu nebo např. zemědělství obtížnější, dražší a méně časté, a hospodářství se může zpomalovat. Menší počet pracovníků, kteří dostávají mzdu, přináší nižší daňové příjmy do veřejných rozpočtů. V této souvislosti se mluví nejčastěji o porodnosti. Zkušenosti z řady zemí světa ukazují, že jakmile porodnost jednou klesne, je velmi těžké ji opět zvýšit. Podpora porodnosti

¹ Jakkoli zní sousloví „obyvatelstvo v produktivním věku“ abstraktně, tak je důležité si uvědomit, že se jedná o lidi, kteří pracují ve výrobě, v zemědělství, na úřadech, ve zdravotnictví a ve službách, jsou to lidé, kteří mají děti a starají se o ně, kteří staví nové věci a opravují staré.

prostřednictvím daňových úlev, peněžních bonusů či specialit jako např. [ocenění za hrdinství udělované](#) ženám které porodily mnoho dětí, většinou nevedou k významným změnám.

Dopady rodičovství na [zaměstnanost jsou rozdílné](#) u mužů a u žen v rámci EU. Zatímco na míru zaměstnanosti mužů má rodičovství (bez ohledu na vzdělání) vliv pozitivní, u žen s dětmi je míra zaměstnanosti o 5 procentních bodů nižší oproti ženám bezdětným a každá čtvrtá 25–54letá žena s dětmi měla v roce 2020 práci na částečný úvazek, zatímco u žen bez dětí byl tento podíl o 8 p.b. nižší (16 %), přičemž zároveň platí, že čím vyšší je dosažené vzdělání, tím menší je rozdíl v zaměstnanosti mezi lidmi s dětmi a bez dětí.

V odborných člancích je situace v Evropě nazývána hlubokou demografickou krizí, proto se jednotlivé vlády snaží skrze různá opatření občany motivovat k tomu, aby měli děti či více dětí, viz [obrázek](#) níže, kde jsou vyznačeny státy, které realizují pronatalistické politiky.²

Z podpory porodnosti jsou v některých zemích (typicky v zemích střední a východní Evropy) vylučovány některé domácnosti, typicky sólo rodiče, páry stejného pohlaví, Romové a rodiny s nízkými příjmy, případně jsou jim přímo kladeny explicitní překážky v rodičovství ([selektivní pronatalismus](#)).

Roční [investice](#) ve výši 1,1 % HDP do předškolního vzdělávání a péče a 1,8 % HDP do dlouhodobé péče by v Evropě do roku 2035 vytvořily dalších 26,7 milionů pracovních míst, což by přineslo dodatečné příjmy z daní a sociálního zabezpečení (Mezinárodní organizace práce (ILO)). Celkově by díky vyšší zaměstnanosti vzrostly příjmy z daní a sociálního zabezpečení, což by snížilo celkové požadavky na financování opatření politiky péče ze 3 % HDP (před zdaněním) na čistá 2 % HDP (po zdanění). Zároveň kvalitní předškolní vzdělávání má [pozitivní dopady](#) na budoucí studijní a pracovní vyhlídky, a to především u dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí.

² Zde je důležité brát v potaz, že politiky na podporu porodnosti mají limitované dopady na porodnost a potenciálně škodlivé dopady na sexuální a reprodukční zdraví, lidská práva a rovnost žen a mužů.

1.2 Možné příčiny

Faktory zdraví a prostředí

Málo dětí, či žádné děti, nemusí být volbou. Faktory životního stylu, jako je kouření, nadměrná konzumace alkoholu a obezita, mohou ovlivnit plodnost. Kromě toho může být vystavení znečišťujícím látkám a toxinům v životním prostředí přímo toxické pro gamety (vajíčka a spermie), což vede k jejich sníženému počtu a špatné kvalitě. Neplodnost se týká [každého šestého člověka](#). Neplodnost bývá řešena prostřednictvím IVF, je ovšem zaznamenán [celosvětový pokles porodnosti pomocí IVF](#), kde se doporučuje prozkoumat účinky „industrializace“ a „komoditizace“ na výsledky IVF.

Prevalence [obezity](#) a nadváhy představuje celosvětovou epidemii - obezitou trpí 2.1 miliard lidí. V současnosti je v ČR 20-25 % dospělé populace obézních a počet obézních dětí se rovněž zvyšuje. Obezita má škodlivý vliv na všechny systémy, včetně [reprodukčního zdraví](#). Existuje přímá souvislost mezi obezitou a neplodností. Ženy s nadváhou a obezitou jsou vystaveny vysokému riziku pro reprodukční zdraví. Obezita je spojena s [neplodností](#) prostřednictvím několika mechanismů i na molekulární úrovni. Lidé trpící obezitou čelí překážkám v přístupu k léčbě neplodnosti, což vede mimo jiné k zvýšené ekonomické a psychosociální [zátěži](#). U mužů může vést obezita k [impotenci](#), otcovská obezita může ovlivnit metabolické a reprodukční fenotypy potomků prostřednictvím [epigenetického přeprogramování](#) spermatogoniálních kmenových buněk.

[Odkládání rodičovství](#) do vyššího věku může mít negativní vliv vysokého na plodnost a zdraví potomků, a to jak u žen, tak u mužů, přičemž v případě mužů se jedná o méně známou skutečnost. Stále více důkazů naznačuje, že pokročilý věk otců má negativní vliv na parametry spermií, reprodukční úspěšnost a zdraví potomků.

Bezdětnost jako volba

U řady lidí ovšem bezdětnost či nízký počet dětí představuje svobodnou volbu, a to v důsledku rozvoje společnosti a [změny hierarchie potřeb](#) od fyzického přežití k emocionální seberealizaci, kdy lidé nacházejí jiné možnosti naplnění smyslu života. Další vysvětlení souvisí s [s druhým demografickým přechodem](#), který předpokládá trvalou podreprodukční plodnost, nezávislost vzniku manželství s plozením dětí, starší společnost a velikost doplňovanou prostřednictvím migrace, zároveň dává do souvislosti snižující porodnost s růstem vzdělání a zaměstnanosti žen. V české společnosti uvádí svou aktuální bezdětnost

jako jednoznačně [svobodné rozhodnutí](#) 30 % bezdětných. Do budoucna žádné děti neplánuje 13 % bezdětných.

Pouze [57% mužů](#) ve věku 25-29 má v plánu mít děti. Mezi dětmi ve věku 6 až 18 to je [62 %](#). [U žen](#) rodinu neplánuje založit ve věku 18 až 55 let 14 % žen - příčinou je hlavně nezáměr o mateřství (22 %) a na druhém místě neexistence vhodného partnera / partnerky (12 %). Názory se mezi generacemi vyvíjejí - rodičovství vnímá jako [nutnou podmínkou pro naplněný život](#) jen 27 % příslušníků nejmladší generace, zatímco u starších to je 37 % a 45 % zástupců generací. Zároveň mladší lidé jsou tolerantnější k výchově dítěte bez partnera. Rodičovství je méně chápáno jako [životní povinnost](#), ale spíše představuje jednu z možností, především u mladé generace. Mladí muži s partnerkou ve věku 18 až 29 let uvádí častěji než ženy obecný [ideál 3 a více](#) dětí v rodině, zároveň u nejmladších žen posiluje také osobní ideál jednoho dítěte (13 % žen ve věku do 29 let), ale také ideál bezdětnosti (6 % žen ve věku do 29 let).

Mezi mladší generací po celém roste počet lidí, které považují [změnu klimatu](#) za důvod, proč neplánují mít děti, případně plánují menší počty dětí.

Výsledky longitudinální studie naznačují, že rozhodnutí k bezdětnosti se může v důsledku životních změn [proměňovat](#), z čehož vyplývá doporučení, aby opatření rodinné politiky při plném respektu k volbám trvalé bezdětnosti usnadňovala i cesty k rodičovství ve vyšším reprodukčním věku.

Bezdětnost v důsledku okolností

Mezi hlavní [udávané důvody bezdětnosti](#) patří nejistota partnerského vztahu či absence partnera nebo preference svobodného a nezávislého života. Z ekonomických důvodů je to především nedostatečné finanční zázemí a problematická bytová situace. Svou bezdětnost uvádí jednoznačně jako výsledek různých životních okolností [21 %](#) osob.

[Chybějící](#) partner představuje překážku pro realizaci rodinných plánů, přičemž [ženy s vyššími kognitivními schopnostmi](#) na jedné straně vyhledávají partnera s minimálně srovnatelným sociálním statusem, což může vést k určité tísní v seznamovacím procesu, kdy jsou na partnerském trhu znevýhodněni muži s charakteristikami nižšího statusu. Nejistý partnerský vztah, případně [chybějící partner](#) nebo partnerka jsou uváděni jako nejčastější příčina bezdětnosti. Překážkou v navazování vztahů může být i rozdílná míra progresivních a [feministických postojů](#) mezi muži a ženami. Ženy ve vztazích častěji uvažují o odchodu a podávají [častěji než muži žádost o rozvod](#).

Jakkoli se reprodukční plány mladých lidí oproti předchozím generacím výrazně nemění, je v nich patrná [nejjistota](#), především v oblasti finančních dopadů rodičovství, negativních dopadů rodičovství na pracovního uplatnění matek a potíže se sladováním rodinného a pracovního života.

Jako druhá nejčastější příčina bezdětnosti je uváděna potřeba zachovat si [svobodu](#) a nezávislost.

Zajištění vhodného či samostatného [bydlení](#) je mladými lidmi pokládáno za jednu z nutných materiálních podmínek pro rodičovství. Situace v [bydlení](#) může hrát i nečekanou roli - mladí lidé žijící ve vlastnickém bydlení plánují děti nejméně ze všech. Rodičovství může být pro lidi v jiném než vlastnickém bydlení životní kotva, kterou dosáhnou alespoň nějaké jistoty. [Nedostupnost](#) pro mladé rodiny je hodnocena jako nejméně uspokojivý výsledek podpory rodin v ČR. Horší [finanční dostupnost](#) bydlení vede přímo úměrně k vyššímu průměrnému věku matek při porodu prvního dítěte, přičemž časování porodů je finanční dostupností bydlení ovlivněno více než úhrnná plodnost.

Pro rozhodování mladých lidí o tom, zda budou mít děti, případně kolik jich budou mít, je důležitý materiální dopad rodičovství. K výraznému [poklesu materiální podpory](#) rodin došlo v roce 1996, kdy většina pracujících rodin přišla o přídavky na děti (z těch se stala testovaná dávka pro nejchudší).

Méně dětí oproti přáním

V zemích s nízkou porodností si mnoho lidí přeje [mít více dětí](#), než kolik jich nakonec mají. To platí i pro Českou republiku, kde je rodina vnímána jako [cenná hodnota](#), přičemž harmonický partnerský vztah je respondenty hodnocen jako vyšší priorita, nežli mít děti.

ČR vykazuje v rámci celé EU jedny z [nejvyšších negativních dopadů mateřství](#) na zaměstnanost žen. Zároveň přetrvává vícenásobné zatížení žen, které i v době, kdy jsou aktivní na trhu práce ve srovnatelné míře jako muži, [zastávají většinu domácích povinností](#) a obvykle pečují o děti, jsou-li nemocné (75 %). K [negativním konotacím rodičovství](#) řadí bezdětní respondenti finanční náročnost výchovy dítěte a velké psychické a fyzické vypětí spojené s rodičovstvím, pro zhruba polovinu respondentů představují děti omezující faktor nezávislého života. Barcelonské cíle z roku 2002 stanovovaly vytvoření kapacit služeb až pro 33 % dětí do 3 let, aktuálně se ČR pohybuje na přibližně [6 %](#), nejhorší ze všech členských států, průměr EU je 32,3 % (v r. 2020). Dostupnost služeb pro děti do 2 let je v zemích OECD v průměru [4x vyšší](#) než v ČR.

Narození (dalšího) dítěte představuje pro rodinu mimo jiné zvýšení nároků na péči a zvýšení objemu práce v domácnosti. Většina zástupců rodin s dětmi se domnívá, že by se na ní měli [podílet oba rodiče rovnocenně](#), podobně u péče o domácnost, kdy převažuje stejný, i když o něco slabší souhlas. Výše vzdělání žen nemá na míru [participace partnerů na domácích povinnostech](#) vliv, vzdělání muže ano. Pokud se muži více podílí na péči o domácnost, zvyšuje se spokojenost žen a snižuje se riziko úvah o rozchodu. Přínos dítěte pro partnerský vztah, radost ze života a pracovní příležitosti hodnotí ženy negativněji než muži.

Dopady rodičovství na zaměstnanost

[Propad míry zaměstnanosti](#) českých žen ve věku 25 - 34 let patří dlouhodobě k největším v rámci EU. Představuje to dlouhodobě nevyužívanou kapacitu poměrně vzdělané a žádané pracovní síly. Ke zlepšení v této oblasti by mohla přispět vyšší dostupnost služeb pro rodiny s dětmi (zařízení předškolní péče) a podpora částečných úvazků.

Využívání [částečných úvazků přináší i rizika](#). Kromě evidentního problému, tedy nižšího příjmu, existují i skrytá rizika. Při zkrácení úvazku z důvodu péče o dítě, na což nárok je, později už není nárok na návrat k plnému pracovnímu úvazku; přechod na částečný úvazek tak může představovat výrazné snížení nadějí na postup na vyšší pozice.

Pro ženy představuje mateřství [riziko ztráty zaměstnání](#). Téměř 30 % žen s dvouletými a 60 % žen s tříletými dětmi se stává nezaměstnanými bezprostředně po ukončení rodičovské dovolené, což zpochybňuje faktickou funkčnost ochranné doby pro návrat do předchozího zaměstnání. Mateřství může znamenat pro ženu zásadní přerušení profesního vývoje, vede k dočasné nezaměstnanosti, přičemž se může jednat o nezaměstnanost dlouhodobou - většina nezaměstnaných žen s pěti až sedmiletým dítětem jsou nezaměstnané déle než rok.

[Aktuální výzkum](#) (2024) mezi 10 000 českými rodiči uvádí, že hlavní motivací pro pracovní zapojení rodičů je zajištění financí (80 %). Ačkoli by 93 % rodičů pečujících o dítě do čtyř let chtělo pracovat, skutečně pracuje jen polovina. Zároveň 57 % rodičů nemá žádné nebo pouze příležitostné hlídání.

Kromě nedostatku kvalitní a dostupné péče o děti (kromě školek a jeslí to mohou být i dětské skupiny, sousedské hlídání nebo dotované služby chův) mohou být překážkou v pracovním zapojení matek malých dětí i [sociální normy](#) a společenská očekávání.

Dopad na [pracovní příležitosti otců](#) je odhadován jako víceméně neutrální, což koresponduje s dominantní úlohou žen při zajištění péče. Příchod dalšího potomka představuje pro ženy další výrazné zhoršení pracovních příležitostí matek, ale nejsou očekávány žádné negativní dopady na otce.

Dopady rodičovství na duševní zdraví

V Česku v roce 2022 pobíralo rodičovský příspěvek přibližně 278 tisíc žen a jen 5000 mužů, tuzemská rodičovská dovolená, kterou z více než 90 procent čerpají ženy, patří k těm nejdelším na světě. Průzkum společností Deloitte a Mumdoos zjistil, že být plně na rodičovské dovolené si přejí pouhá 3 % dotázaných matek, přesto bez jakéhokoliv pracovního úvazku zůstává více než 55 % žen.

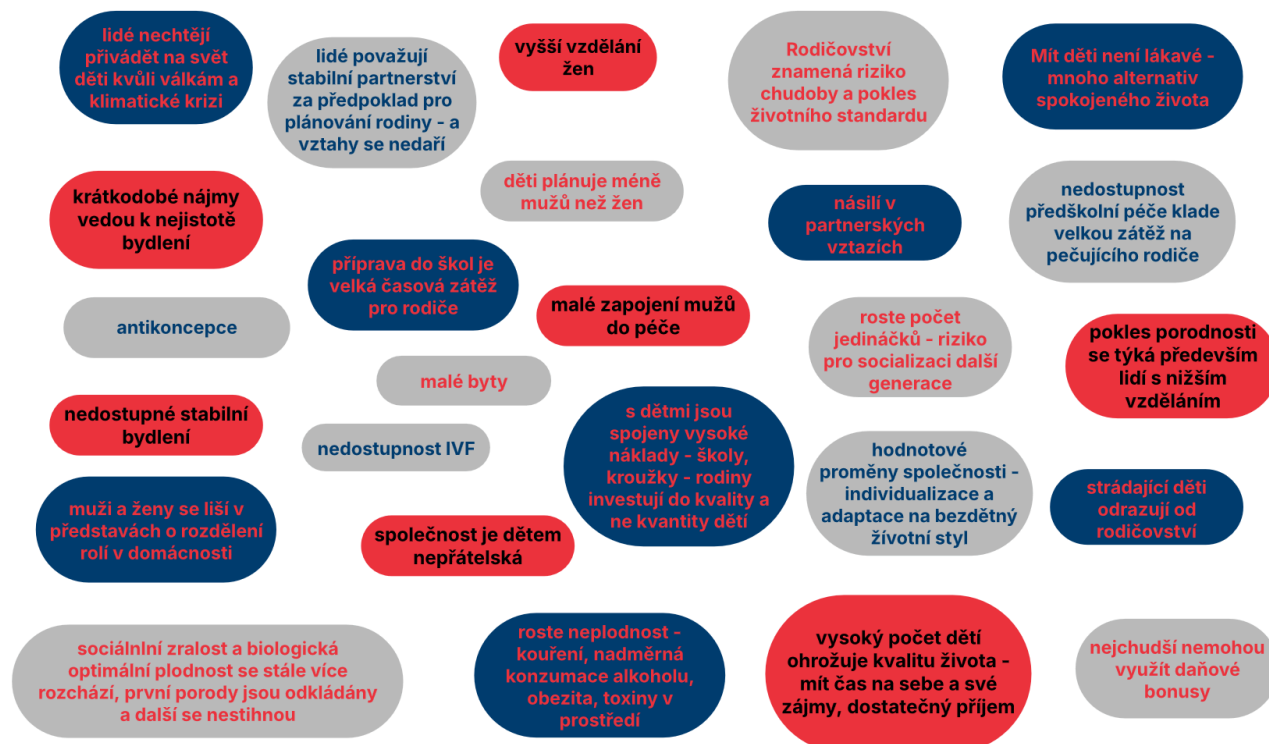
Po dlouhé kariérní pauze tak čelí [problémům s návratem zpět do práce](#), nemají kontakty se spolupracovníky, čelí izolaci, mohou ztratit i kontakty s aktuálními trendy a technologiemi ve svém oboru, což může mít negativní dopady jak na možnost pracovního postupu, tak i na pracovní spokojenost. Po návratu z rodičovské dovolené matky často čelily na pracovišti diskriminaci, horším pracovními podmínkám, případně byly přesunuty na méně kvalifikované pozice. Během rodičovské jim navíc většinou nebyly, narozdíl od ostatních spolupracovníků, valorizovány mzdy. Sociokulturní tlak na představu o mužské identitě jako o živiteli rodiny může část mužů od většího zapojení do péče o děti a o čerpání rodičovské dovolené odrazovat.

Ženy na rodičovské dovolené patří mezi skupiny obyvatelstva [ohrožené návykovým chováním](#), vykazují rizikové vzorce chování. Nadměrné pití alkoholu u žen na rodičovské dovolené může představovat závažný negativní společenský a sociální problém. Jako příčinu rizikového chování vnímá čtvrtina žen rodičovství a necelých 20 % se cítí více náchylné k pití alkoholu z důvodu rodičovské dovolené.

Změna sociálních norem pro dobré rodiče

Společenské normy týkající se toho, co znamená být dobrým rodičem, se mění a klade na rodiče daleko větší zátěž a odpovědnost, výchova vyžaduje vyšší emoční, časové a finanční investice, trend se nazývá [intenzivní rodičovství](#). Rodiče věnují více pozornosti přímé interakci se svými dětmi a věnují se dětem více než dosud. Nárůst finanční a časové náročnosti v důsledku intenzivní rodičovské péče může vést k nižšímu počtu dětí v rodinách ve vyspělých zemích. Objevují se i méně obvyklé teorie z oblasti sociálních norem o příčinách poklesu porodnosti jako například [upřednostňování zvířecích mazlíčků](#) před dětmi.

Zde je graficky zpracovaný přehled některých příčin, často uváděných v literatuře a ve veřejném prostoru, které mohou podporovat nebo způsobovat pokles porodnosti v ČR:

1.3 Hledání řešení pro ČR

Česká republika patří ke státům s vůbec nejtědřejším systémem daňové podpory rodin s malými dětmi. Přesto je její celková [výdajová politika na rodinnou podporu](#) – dávky, daňové úlevy, veřejné služby – v rámci celé EU jen lehce nadprůměrná. Důvodem je to, že tato podpora je výrazně soustředěna na daňové úlevy, zatímco podpora formou služeb péče o děti je velmi nízká.

Aktuálně platná [Strategie rodinné politiky 2023 – 2030](#) uvádí 5 hlavních cílů:

- Podporovat význam rodinných hodnot, zvýšit společenskou prestiž a ocenění rodiny a posílit institucionální ukotvení rodinné politiky v ČR. (Zvýšit institucionální ukotvení rodinné politiky, přívětivý veřejný prostor pro rodiny, povědomí o rodinných hodnotách, oceňovat zaměstnavatele přátelské k pečujícím, monitoring a evaluace v opatření)
- Rozvíjet prostředí podporující stabilní rodinné vztahy a posílit prevenci rizikových jevů v rodině. (výchova k stabilním kvalitním vztahům a prorodinným hodnotám, zdraví, podporovat rodiny k realizaci svých přání ohledně počtu dětí, mezigenerační spolupráce)
- Podporovat sladění rodinného a pracovního života. (předškolní vzdělávání, opatření v oblasti pracovně-právní legislativy a dávkové podpory, rovné podmínky pro

zapojování mužů a žen do péče, dostupnost služeb - odlehčovacích, družin, školních klubů a volnočasových aktivit, psychosociální podpora)

- Vytvářet příznivé prostředí pro materiální a finanční stabilitu rodin. (dostupnost bydlení, efektivní podpora rodin před propadem do chudoby, prevence sociálního vyloučení, zejména v důsledku předluženosti, daňové zvýhodnění)
- Podpořit rodiny ve všech fázích života a ve specifických situacích. (potřeby rodin se specifickými potřebami, podpora rodin s více dětmi v oblasti daní, služeb a dalších opatření, podpora sólo rodičů a rodin pečujících o děti s hendikepem, harmonizace po-rozpadových vztahů v rodině, aktivní stárnutí a kvalita dlouhodobé péče nejen v rodině)

V mezinárodním srovnání se ČR řadí [na špici](#) v oblasti daňových úlev, představují v současnosti jediný univerzální finanční nástroj, který by bylo možné chápat jako podporu rodin se staršími dětmi. Veškerá ostatní podpora rodin v ČR je koncentrována do podpory rodin s předškolními dětmi. Dostupné kvalitní veřejné služby umožňují sociální aktivizaci, prokazatelně vedou ke zvýšení rovnosti životních příležitostí pro děti, jejich nabídka je v ČR ale podprůměrná.

V rámci podpory [sladování](#) rodinného a pracovního života je jako efektivní opatření doporučováno zvýšit dostupnost částečných úvazků. Od roku 2023 vstupuje v platnost opatření na podporu částečných úvazků ve formě snížených pojistných odvodů zaměstnavatelů z mezd rodičů dětí do 10 let pracujících na částečný úvazek.

Současné rodiny hledají v rámci rodinné politiky vyváženost [mezi autonomií rodin](#) a vnější společenskou podporou (dilema mezi odpovědností státu a soběstačností). Pro zajištění vlastní autonomie rodiny je nezbytný dostatek zdrojů, včetně možnosti je zajišťovat a mít možnost a pozitivní podmínky pro formování kvalitních rodinných a partnerských vztahů. Potřeba autonomie může vyplývat z [nízké úrovně důvěry](#) v zákonodárné instituce v ČR.

2. Proč je klesající porodnost problém

V minulosti se [opatření rodinné politiky](#) často zaměřovala na antikoncepční přístupy, cílem bylo zabránit nechtěnému těhotenství, odložit nebo ukončit těhotenství a zmírnit růst populace. Tyto politiky byly úspěšné a přispěly k výraznému zpomalení růstu světové populace. V současné době ovšem vykazuje polovina zemí světa míru porodnosti pod úroveň reprodukce. Bez započtení migrace lze předpokládat v mnoha zemích pokles populace do roku 2 100 o více než 50 %, což způsobí demografické změny s hlubokými společenskými důsledky.

Studie předpovídají velmi [závažné dopady](#) stárnutí populace, a to včetně nízkého hospodářského růstu, prázdných škol, přeplněných domovů důchodců a všeobecného nedostatku mladistvé vitality, a to z toho důvodu, že lidi v produktivním věku budou nahrazovat stále menší generace.

2.1 Ekonomické dopady stárnutí populace

Na úvod je vhodné říci, že předvídat [vývoj porodnosti](#) i jeho dopady je obtížné proto, že lidé často reagují na různé makroekonomické události různými způsoby. To, zda lidé mají děti, případně [kolik dětí mají a jak se jim daří](#), závisí na mnoha faktorech, především v závislosti na jejich individuálních charakteristikách sociálních, ekonomických a kontextuálních.

Zátěž na sociální systém

Nízká porodnost vede ke stárnutí populace a je proto často považována za hrozbu pro systémy sociálního zabezpečení, zdravotní péči a hospodářství. Za několik desetiletí bude méně ekonomicky aktivních lidí, kteří budou moci financovat zdravotní a sociální systémy, a zároveň se zvýší nároky na tyto systémy. Systém sociálního zabezpečení v současné podobě funguje za předpokladu že je v ekonomice více lidí, kteří pracují a platí daně, než lidí, kteří potřebují sociální péči. Pokud se situace to obrátí a bude méně lidí, kteří platí daně, systém, tak jak je v současné době nastaven, přestane fungovat. Reformy těchto systémů prostřednictvím zvýšení věku odchodu do důchodu nebo zvýšením daní mohou být [politicky nepopulární](#).

Dopady na pracovní trh

V možné budoucnosti s nedostatkem mladých lidí existuje riziko, že se ekonomika téměř zastaví. Většina ekonomů se shoduje na tom, že trvale rostoucí populace je pro ekonomiku lepší. Vzniká více spotřebitelů, z nichž se stávají výrobci, kteří vyrábějí více produktů, a

ekonomika roste. Udržování mladé pracovní síly pomáhá podporovat zdravou hospodářskou soutěž, protože stále přicházejí nové nápady.

Fiskální nejistota a deficit veřejných financí

Budoucí vývoj porodnosti představuje pro státy klíčový [zdroj fiskální nejistoty](#), protože menší počet obyvatel v produktivním věku může nakonec ohrozit daňovou základnu.

Dlouhodobě může být problémem snížení částky za daně z příjmu. Dokument zveřejněný [Federální rezervní bankou](#) v Kansas City koncem roku 2013 odhaduje, že předpokládané demografické změny v letech 2011 až 2030, které rovněž odrážejí stárnutí populace, by v celostátním měřítku společně snížily příjmy z daně z příjmu fyzických osob na obyvatele o 2,4 %, přičemž dopady na budoucí výběr daně z prodeje by měly být méně závažné.

[Nestabilní počty](#) ročně narozených dětí se výrazně promítají nejen do problémů deficitu důchodového systému, ale představují významnou hrozbu do budoucna i pro celé veřejné finance, a především pro celé národní hospodářství v důsledku výrazného poklesu nabídky pracovní síly na trhu práce. Každých 10 tisíc narozených dětí ročně znamená zhruba po 20 letech postupný nárůst příjmů až o 0,5 % HDP ročně.

2.2 Sociální dopady

Rozhodnutí o narození (dalšího) dítěte souvisí s dalšími životními procesy, například se zaměstnáním, vzděláním, vztahy a původní rodinou. Jakkoli může rodičovství představovat pro jednotlivce zdroj identity a smyslu, vyžaduje na druhé straně značné časové, finanční a emocionální investice, což na makroúrovni může vést k poptávce po investicích do infrastruktury zaměřené na rodiny včetně rozvoje záchranných sítí a veřejných politik souvisejících s dětmi. Narození dítěte může přinést otcům a matkám podobné nové prožitky, například velký pocit zodpovědnosti, obecně ale platí, že [těžší břemeno nesou matky](#) (nedostatek spánku, pocit izolace, větší diskontinuita s životem před dětmi).

Sociální dopady na úrovni společnosti

Děti snižují [riziko osamělosti](#), posilují sociální integraci, umožňují kontakt s ostatními lidmi v sousedství, ve škole a v komunitě. Děti představují sociální kapitál napříč sociálními skupinami, díky nim jsou vytvářeny silné skupinové a trvalé sociální vazby ("děti nejsou vnímány jako spotřební zboží, ale jako nitě, z nichž je utkána tapiserie života"). Rodiny bez dětí pak musí tyto vazby hledat a tvořit jinde, a mnohdy se jim to povést nemusí.

[Tradiční rodinné modely](#) jsou ve střední Evropě postaveny na silné mezigenerační solidaritě a případně i na společném bydlení, což změna ve stylu života (migrace za prací, bezdětnost) mladších generací mění a zažité modely zpochybňuje. Rodina v rámci mezigeneračních vazeb sdílí povinnosti péče a finančního zabezpečení pro potřebné členy rodiny (mladé a staré), tento kontext zajišťuje vzájemnost a well being. Péče se týká praktické pomoci, osobní péče a emocionální podpory, přičemž ukazateli rodinné pohody jsou psychické a fyzické zdraví, fungování a finanční pohoda jejích členů. Bezdětnost představuje porušení tohoto cyklu.

Sociální dopady na úrovni jednotlivců

Mezigenerační soužití představuje významný společenský a ekonomický faktor, role prarodičů při zajišťování péče o děti představuje důležitý pilíř podpory pro domácnost a podporuje porozumění mezi generacemi. Tato role významně ovlivňuje [subjektivní pohodu](#) prarodičů, přičemž zvýšení životní spokojenosti se týká především starších dospělých především tehdy, kdy mají tři a více vnoučat. Tento pozitivní efekt není způsoben samotnou existencí vnoučat, ale spíše péčí o další generaci. Klesající počet narozených dětí jasně povede ke klesajícímu počtu seniorů, kteří by mohli prožívat pozitivní interakce se třemi a více vnoučaty. Obavy může na individuální úrovni vzbuzovat i nedostupnost péče blízkých osob ve stáří, kdy institucionální péče není schopna zajistit individuální přístup a důstojnost starších osob s potřebou podpory v oblasti sebepéče.

2.3 Politické dopady a geopolitické obavy

Demografie má odpověď na dlouhodobější [politické trendy](#). Ukazuje se, že v řadě zemí platí to, že pravicově orientovaní (konzervativní) lidé mají v průměru více dětí a vnoučat než levicově orientovaní (liberální) lidé, což vede k tomu, že se podíl pravicově smýšlejících jednotlivců z generace na generaci zvyšuje. Předpokládá se, že politické postoje jsou vyvinuté vlastnosti, které se sociálně a geneticky přenášejí z jedné generace na druhou, což implikuje dopad demografického trendu na převládající politické postoje.

V některých zemích mohou obavy klesajícího počtu obyvatel v produktivním věku vyvolat obavy z [poklesu vojenské síly](#), i když tyto obavy jsou pravděpodobně přehnané. V některých případech lze přinejmenším část obav z nízké porodnosti přičíst rasistickým a nativistickým obavám z vyšší porodnosti mezi přistěhovalci a menšinami ve srovnání s bílým původním obyvatelstvem.

2.4 Argumenty, proč nižší porodnost nemusí být problém

Z krátkodobého hlediska by menší počet porodů mohl přinést úspory nákladů státu (i když v nadcházejících desetiletích však mohou vlády čelit problémům se zdroji, neboť menší počet pracovníků pravděpodobně sníží příjmy z daní z příjmu, prodeje a dalších zdrojů).

Z krátkodobého hlediska také nízká porodnost zvyšuje účast žen na trhu práce, což podporuje i vyšší výběr daně z příjmu. V každém případě se největší dopady nízké porodnosti začnou projevovat až za 10+ let, kdy dnešní děti dosáhnou věku, kdy budou více utrácet a platit značné daně z příjmu. Nedostatek pracovníků může také z krátkodobého hlediska pokrýt migrace, tato ale neřeší tento problém dlouhodobě a z globálního hlediska.

Některé studie také uvádí možnosti [pozitivních dopadů](#) snižující se porodnosti na životní prostředí. Pokrok a síla inovací (zejména rostoucí automatizace) doprovázená poklesem porodnosti může představovat naději díky dosaženému kompromisu mezi hospodářským růstem a ochranou životního prostředí. Populační křivka [významně ovlivňuje](#)³ rozsah narušení klimatu a schopnost společností přizpůsobit se změnám. Trend snižování populace by mohl přispět ke snížení emisí a minimalizaci klimatických rizik.⁴

S tím souvisí také existující argumenty ohledně etických dilemat souvisejících s nerovnoměrnou distribucí bohatství - filozofický koncept dostatečného principu, který klade důraz na zajištění minimální hranice zboží a služeb pro uspokojení základních lidských potřeb definovaných v rámci důstojné životní úrovně (DLS). Dosažení DLS pro všechny je slučitelné se [zmírňováním dopadů změny klimatu](#), protože roční požadavky na energii by byly stále mnohem nižší než celková globální potřeba energie ve scénáři, v němž se globální teplota udrží pod 1,5 °C. Pokles porodnosti představuje snížení rizik, tudíž je některými experty doporučováno začlenit demografické hledisko do opatření v oblasti změny klimatu.

Zároveň byl prokázán vliv dostupnosti energie a vzdělání na plodnost [v regionech s původně vysokou mírou plodnosti](#), kdy rozšíření přístupu k energiím a vzdělání urychluje demografický přechod, zlepšuje zdravotní stav a blahobyt žen a vede k poklesu porodnosti. Tyto regiony jsou zároveň v nejvyšší míře [ohroženy změnou klimatu](#), obyvatelstvo zatížené

³ Míra [emisí](#) souvisí s bohatstvím zemí, ale i jednotlivců, například USA představují jen něco málo přes 4 % světové populace, ale spotřebovávají 17 % světové energie. Někteří ochránci životního prostředí se domnívají, že klesající počet obyvatel v zemích s vysokými příjmy je [pozitivní](#), protože může vést ke snížení emisí uhlíku.

⁴ Pokud bude mít rodina o jedno dítě méně, pak to v zemích s vysokými příjmy může ušetřit až 58,6 tuny emisí uhlíku ročně, nemít děti je tedy teoreticky [nejúčinnější opatření](#) ke snížení uhlíkové stopy, více než 50 krát účinnější než rostlinná strava, recyklace nebo nepoužívání sušičky. Hlavním problémem zůstává nadměrná spotřeba, nekonečný růst a nízká udržitelnost - spíše než přelidnění.

vysokou mírou chudoby je velmi zranitelné vůči extrémním počasím, nedostatkem vody a problémy s produkcí potravin spojeným s oteplováním klimatu.

Většina těchto argumentů každopádně míří na krátkodobé dopady, vychází z předpokladů určitých vzorců chování společnosti (např. lidí v rozvojových zemích při ekonomickém růstu) nebo příliš výrazně spoléhá na dostatečně rychlý příchod automatizace na trh práce. Z těchto důvodů doporučujeme problém aktivně řešit a nespoléhat na to, že se vyřeší sám.

2.5 Odhady nákladů a přínosů zvyšování porodnosti

Každé narození dítěte má velmi komplexní dopady na společnost, a to i z hlediska finančních dopadů na veřejné rozpočty, do kterých lze započítat daň z příjmu fyzických osob, kterou by člověk zaplatil, odvody na sociální a zdravotní pojištění a na druhé straně náklady spojené s nezaměstnaností. Pokud by tento člověk hypoteticky získal střední vzdělání s maturitou, znamenalo by to pro [příjmy státu zvýšení o 29,9 mil. Kč](#) za život tohoto člověka. Tato částka vychází z efektivního zdanění a odvodů průměrných celoživotních příjmů a liší se tedy podle míry dosaženého vzdělání a pracovní úspěšnosti, což koreluje s mírou blahobytu - v sociálně vyloučeném prostředí je větší pravděpodobnost předčasného odchodu ze vzdělávání a [kvalitou bydlení](#) v dětství.

Jaké hodnoty se naopak nevytvoří? Finanční [výhodnost veřejné podpory](#) míst ve službách předškolní péče pro veřejné rozpočty je potvrzena, přičemž na straně příjmů nejde jen o aktuální dodatečné výnosy díky vyššímu výběru daní a odvodů a nižším výdajům na rodinné dávky, ale i o dlouhodobou výhodnost pro veřejné rozpočty vzhledem k vyšším budoucím výnosům díky zvýšené produktivitě žen, jejich mezd a odvodů v pozdějším období.

Možné [dopady podpory sladování](#) - V ČR je v současné době asi 210 000 matek s dětmi do 4 let věku bez práce, jejichž průměrný preferovaný úvazek je 12 hodin týdně. To při průměrné hodinové mzdě 215 Kč znamená 11 000 korun měsíčně. Zapojení nepracujících žen na trhu práce podle jejich preferencí by přineslo asi 9,108 mld. Kč ročně na dani z příjmu a odvodech na sociální a zdravotní pojištění zaměstnanců a zaměstnavatelů. Další 150 000 matek s malými dětmi pracuje průměrně 17 hodin týdně. Jejich preferovaný úvazek je však o zhruba čtyři hodiny týdně vyšší. V tomto případě by zvýšení odpracovaných hodin podle jejich preferencí přineslo asi 1,231 mld. Kč ročně na dani z příjmu a odvodech na sociální a zdravotní pojištění zaměstnanců a zaměstnavatelů. Celkově by tedy přechod do situace, kdy matky dětí do 4 let pracují na svůj preferovaný úvazek, přinesl do veřejných rozpočtů asi 10 miliard korun ročně.

3. Opatření - od běžných po neobvyklé

V různých zemích existuje široká [variabilita politik](#) ovlivňujících reprodukční rozhodnutí obyvatel, přičemž řada z nich není přímo koncipována jako prorodinná opatření. V širším smyslu rodinná politika zahrnuje „vše, co vláda dělá pro rodinu a v zájmu rodiny“, tedy zdravotní péče, vzdělávací politiky, bytové politiky, regulace trhu práce, poskytování asistované reprodukce nebo zdanění - to vše rámuje podmínky, v nichž lidé vychovávají děti, a vytváří prostředí, které může buď podporovat nebo odrazovat od rozhodnutí mít další dítě.

Důležitými aktéry v této oblasti jsou také regiony, obce a firmy. I v případě, že jsou konkrétní politiky dobře definovány, hrají podstatnou roli v jejich úspěšnosti jejich načasování, oblast působnosti a rozsah. Evaluace rodinných politik a měření jejich dopadu jsou komplikované záležitosti, a to vzhledem k délce období plodnosti a časování porodů, metodologicky je obtížné oddělit tyto vlivy politik na úroveň plodnosti (kvantitu) a načasování (tempo).

Pro [úspěšnou rodinnou politiku](#) je zároveň stěžejní její předvídatelnost a stabilita - časté reformy a změny činí rodinné politiky na úrovni států nepředvídatelnými, nespolehlivými a matoucími, což může mít negativní dopad na porodnost dokonce i tam, kde země nabízejí rodinám relativně velkorysou podporu. Efektivní nemusí být explicitní politiky plodnost, významnější roli mohou hrát související s ekonomickou nejistotou obyvatel, podmínkami trhu práce, genderovou rovností nebo sociálním tlakem na intenzivní rodičovství.

Pro úspěšnou rodinnou politiku je velmi důležitá vzájemná provazba jednotlivých opatření, například flexibilita trhu práce potřebuje být propojena s dostupnými a kvalitními službami péče o děti. Důležité je i správné zacílení politik, protože pokud se podpora zacílí na to, aby rodiny měly druhé dítě, nijak to neřeší možnost mít už dítě první, pokud je bariérou například špatná dostupnost bydlení. Rodinné politiky s sebou nesou řadu dilemat - moderní a funkční rodinná politika by měla být etická a nenásilná, a měla by podporovat individuální reprodukční schopnosti, plány a práva. Podpora by neměla být selektivní ani diskriminační.

V Česku je dosud podpora rodin s dětmi výrazně [koncentrovaná](#) na daňové úlevy. Některé politické strany (ČSSD, SPO a SZ) dosud navrhovaly cílené zvyšování dávek zaměřené na sociálně potřebné rodiny, a zvýšilo by přerozdělování od bohatších k chudým rodinám, které je u nás relativně nízké. Ostatní strany dosud spíše akcentovali problém zneužívání dávek a šly tedy ve svých návrzích opačným směrem (ANO, ODS, Svobodní nebo TOP 09).

V nadnárodním kontextu bylo pro země OECD identifikováno [šest cílů](#) rodinných politik, které jsme brali v potaz při sestavování seznamu možných opatření:

- podpora příjmů rodin a redukce chudoby,
- kompenzace ekonomických nákladů péče o děti,
- podpora zaměstnanosti a sladování rodiny a zaměstnání,
- snižování genderových rozdílů,
- podpora raného rozvoje dětí a podpora porodnosti.
- připravenost na vztahový život.

V [přehledové tabulce](#) pro naše účely rozdělujeme opatření do 4 kategorií “finanční podpora, nepřímá ekonomická podpora, podpora sladění se zaměstnáním a sociokulturní podpora”.

Námi identifikovaná opatření jsou níže členěna do tří skupin a následně číslována:

- **skupina A - často zmiňovaná opatření**
- **skupina B - diskutovaná opatření**
- **skupina C - neobvyklá opatření**

A/ Často zmiňovaná opatření

A1 Kvalitní a cenově dostupná péče o děti

Dostupnost předškolní péče je v ČR nejhorší ze všech členských států EU. Kromě školek a jeslí to mohou být i dětské skupiny, sousedské hlídání nebo dotované služby chův. Problémem z hlediska kvality je velký počet dětí na učitelku (20). Nedostupnost ohrožuje genderovou rovnost. Bez dostupné péče dochází k řadě negativních dopadů - na úrovni společnosti je to ochuzení o potenciál žen, na úrovni rodin potvrzení genderových stereotypů a ohrožení chudobou pro ženy všech věkových kohort, nebo prohloubení rizika domácího násilí. Dlouhodobá izolace matek vede jak k profesnímu ohrožení, tak dopadům na duševní zdraví a wellbeing a nižší ochotě k rozhodnutí pro další rodičovství. ([zpět na přehled](#))

A2 Nástupy do předškolních institucí možné i v průběhu školního roku.

V současné době platí, že pokud dítě neoslaví do 31.8. své 3. narozeniny, nemá na přijetí do MŠ právní nárok - může, ale nemusí být přijato. U dětí narozených například v září to může znamenat až roční propad příjmů rodičů, což vede ke stresu na úrovni jednotlivých rodin, ale i k nedůvěře ve veřejnou podporu rodičovství. Představuje to zdroj nejistoty a stresu - riziko nezaměstnanosti a propadu do chudoby, případně kariérní propad. Nedostupnost ohrožuje genderovou rovnost, dalším negativním dopadem je dlouhodobé poškozování důvěry v prarodinná opatření a politiku obecně. ([zpět na přehled](#))

A3 Dostupné družiny s flexibilní otevírací dobou

Zatímco předškolní péče je v souvislosti s rodičovstvím uváděna často, na školní družiny se zapomíná. Jejich otevírací doba často neodpovídá pracovním potřebám rodičů, případně nejsou kvalitní a rodiče pod tlakem sociálních trendů intenzivního rodičovství nutí zkracovat úvazky a ohrožovat své profesní postavení. Nedostupnost ohrožuje genderovou rovnost.

Samostatnou kapitolu představuje zajištění školních družin v době prázdnin - rodiče mají 4 až 5 týdnů dovolené, děti cca 11 týdnů - řada rodin se tímto dostává do složitých a finančně nebo emočně stresujících situací. Příměstské tábory jsou na mnoha místech finančně nedostupné. [\(zpět na přehled\)](#)

A4 Flexibilní a dobře placená rodičovská dovolená

Aktuální úroveň rodičovské dovolené není špatná, navyšování je pozitivní krok (aktuální výše je 350 000 pro rodičovství jednoho dítěte - pokud rodič čerpá jeden rok, je to necelých 30 000 na měsíc a vzhledem k absenci služeb to může být následně obtížně řešitelné, při standardním rozložení na 3 roky to je 9 700, což nestačí na běžné životní náklady). Pokud stát není schopen zajistit službu péče o dítě, měl by lidem na rodičovské lépe kompenzovat ušlý výdělek (například na úrovni ušlé mzdy až do výše průměrné mzdy). [\(zpět na přehled\)](#)

A5 Flexibilita práce

Částečné úvazky nebo sdílená pracovní místa jsou matkami s dětmi velmi žádaná, nabídka ale nepostačuje poptávce. Částečné úvazky mohou být výhodné z hlediska nepřerušování kontaktu s profesí a také z hlediska duševního zdraví díky změně režimu a kontaktu s kolegy, nezabraňují však sami o sobě riziku chudoby. Z hlediska zaměstnavatelů se jedná o komplikaci - opatření by měla směřovat do benefitů pro zaměstnavatele. [\(zpět na přehled\)](#)

A6 Pružná pracovní doba, možnost práce z domova

Práce s domova a pružná pracovní doba by přispěly k zaměstnanosti matek, nabídka takovýchto pozic ale nepostačuje poptávce. Obdobně jako u částečných úvazků, z hlediska zaměstnavatelů se jedná o komplikaci - opatření by měla směřovat do benefitů pro zaměstnavatele. [\(zpět na přehled\)](#)

A7 Ochrana zaměstnání rodičů

Po návratu do zaměstnání po rodičovské matky o práci přicházejí (60 %). Opatřením by bylo možné prodloužit dobu, kdy je matka chráněna před ztrátou zaměstnání - což by ale zároveň

mohlo negativně ovlivnit genderovou rovnost, kdy by zaměstnavatelé méně ochotně přijímaly mladé ženy. Možnost dostupných služeb péče neřeší vysokou nemocnost malých dětí po vstupu do kolektivu, přičemž právě tyto situace jsou z hlediska zaměstnanosti velmi rizikové - u malých dětí se mohou řetězit banální virózy znemožňující pečující osobě vykonávat zaměstnání, což poškozuje zaměstnavatele, ale především rodinu (pozdní výplata ošetřovného může znamenat pád do chudoby a zadlužení). ([zpět na přehled](#))

A8 Zapojení obou partnerů do výchovy dětí

Představuje stěžejní opatření. Výrazná bonifikace rodičovského příspěvku, pokud se rodiče rovnoměrně vystřídají. Rovnoměrné čerpání rodičovské dovolené by podpořilo genderovou rovnost, snížilo gender pay gap a mělo by potenciál i snížit patologické vzorce partnerského chování. Toto opatření je ale bohužel zároveň velmi obtížně implementovatelné v době upřednostňující konzervativní postoje. ([zpět na přehled](#))

A9 Bydlení - startovací byty

Stěžejní opatření v kontextu ČR. Oblast bydlení představuje velmi široké pole možných prorodinných opatření, a to jak v oblasti vlastnického bydlení (viz A18), tak oblast nájemního bydlení. Řetězení krátkodobých nájemních smluv, které je v současné době majiteli nemovitostí běžně využíváno, vede k finanční i sociální nestabilitě rodin, navíc opakované stěhování má negativní vliv na studijní výsledky a duševní zdraví dětí. Doporučení mohou směřovat k podpoře obecních bytů přímo určených pro mladé rodiny - s výhodnými dlouhodobými nájmy a případně inhouse službami pro rodinu; nebo k daňovému zvýhodnění majitelů nemovitostí pronajímajícím dlouhodobě byty rodinám s dětmi (což je jinak znevýhodněná kategorie, neb u dětí existuje předpoklad ničení majetku). Obecně by měla být zvýšena ochrana nájemníků, přičemž současné legislativní návrhy jdou opačným směrem. ([zpět na přehled](#))

A10 Opatření zaměřovat na ženy

Řada výzkumů o potřebách rodin je zaměřena na obě pohlaví, rozhodující slovo mají ale ženy. Je potřeba se jich ptát na jejich potřeby a preference, a zaměřovat více výzkumy o potřebách rodin na ženy. Multifaktoriální etiologie demografického fenoménu by měla být zohledněna, včetně regionální dimenze. ([zpět na přehled](#))

A11 Příspěvek na dítě

Zavést plošnou dávku na dítě, nikoliv dávku chudinskou. Rozšíření okruhu oprávněných žadatelů doporučuje NERV, identifikováno jako nejefektivnější dávka z hlediska prevence ohrožení chudobou. Podobná dávka existuje v okolních zemích (Polsko, Německo). ([zpět na přehled](#))

A12 Rodičovská jako prostor pro kariérní růst

Mnoho zaměstnavatelů neudrhuje kontakt se svými zaměstnankyněmi na rodičovské. Nabídka atraktivních a bezplatných online školení by mohla představovat zvýhodnění matek na pracovním trhu a přispět tak k prevenci chudoby. (Část z nich to ani nenapadne, že by to bylo možné a vhodné, cestou by byla osvěta). ([zpět na přehled](#))

A13 Daňové bonusy

V ČR majoritní způsob podpory rodin, který je zároveň kontroverzní - např. za ztrátu zaměstnání je rodina trestána 2x. Toto zvýhodnění by se mělo týkat i nízkopříjmových a být kompenzováno v případě nezaměstnanosti. ([zpět na přehled](#))

A14 Podpora pozitivního rodičovství

Programy, které učí rodiče, jak budovat pevné rodinné vztahy, zvládat nevhodné chování a předcházet problémům při výchově dětí. Spokojenost rodičů zvyšuje se pravděpodobnost, že budou rodiči znovu. Rodiny často potřebují podporu při řešení náročných situací spojených s výchovou dětí - pozitivnímu rodičovství by mohla pomoci vyšší dostupnost dětských psychologů, speciálních pedagogů a přerámování funkce OSPOD jako instituce s podpůrnou funkcí. ([zpět na přehled](#))

A15 Prorodinná atmosféra na lokální úrovni (rodinná/mateřská centra)

Toto zahrnuje opatření jako například podporu neziskových organizací typu rodičovská centra, komunitní služby pro rodiny, podporu rozvoje mezigenerační solidarity (pomoc s nákupy a domácími pracemi v době nemoci, sousedské hlídání, swapy školních a sportovních pomůcek). ([zpět na přehled](#))

A16 Prorodinná atmosféra na lokální úrovni - urbanistická opatření

Toto opatření cílí na změny ve veřejném prostoru, které by zjednodušili a zpříjemnili životy rodičům i dětem. Více dětí ve veřejném prostoru a lepší podmínky pro ně mohou pod heslem "děti jsou nakažlivé" vést k zvýšení plodnosti. Opatření zahrnuje podporu infrastruktury na

místní úrovni, podporu dětských koutků, přebalovacích pultů na toaletách (mužských i ženských), nebo zvýšení bezbariérovosti. [\(zpět na přehled\)](#)

A17 Péče o plodnost

Podpora zdravotní péče v oblasti plodnosti včetně podpory starších lidí - významná část bezdětných nemá děti ze zdravotních důvodů - podpora zdravotních preventivních opatření, snižování toxicity životního prostředí, přístup k IVF bez diskriminace. Řada lidí váže své reprodukční plány na stabilní partnerství, které nachází až ve vyšším věku - podpora antiaging opatření (zmrazování gamet). [\(zpět na přehled\)](#)

A18 Zvýhodněné hypotéky pro rodiče

Opatření na podporu vyšší dostupnosti vlastnického bydlení u mladých rodin. Může zahrnovat i například nevratné půjčky v případě narození dítěte. Takové opatření ale může být diskriminační v případě nedobrovolné neplodnosti a mít negativní dopady na duševní zdraví. [\(zpět na přehled\)](#)

B/ Diskutovaná opatření

B1 Zvýhodnění zkrácených úvazků

Zkrácené úvazky samy o sobě většinou nepředstavují dlouhodobě stabilní úroveň příjmu pro jednotlivce, natož pak pro rodiny s dětmi. Jedním z možných řešení je snížení nebo úplné prominutí daně z příjmu u zkrácených úvazků (do určité hodinové dotace), případně je jinak bonifikovat - takové opatření by představovalo dlouhodobou investici do zaměstnanosti žen a minimalizaci ztráty jejich kvalifikace. (Průměrná sazba daně u nejchudších 20 % pracujících je cca 35 % z nákladů práce; 17 % všech zaměstnanců včetně částečných úvazků vydělá méně než polovinu průměrné mzdy - EU SILC). Vysoké odvodové zatížení nízkopříjmové práce snižuje motivaci k práci. Specificky ženy s malými dětmi jsou citlivější na daňovou sazbu při rozhodování ohledně participace na trhu práce. [\(zpět na přehled\)](#)

B2 Bydlení - velké startovací byty

Pokud mladá rodina nemá adekvátně velký byt pro pohodlné zahrnutí (dalšího) dítěte, snižuje se pravděpodobnost že toto dítě budou mít, a pokud ho chtějí, musí nejdřív řešit složitý a stresující problém hledání většího bydlení. Existence další ložnice otevírá možnost plánovat další děti. Toto hledisko by mělo být uplatněno jak u vlastnického, tak u nájemního bydlení. [\(zpět na přehled\)](#)

B3 V rámci reformy dávek zvýšení normativů

Pokud je dominantní podporou bydlení podpora poptávky prostřednictvím dávky na bydlení, je žádoucí v případě mladých lidí podporovat bydlení ve větších bytech. Toto by bylo možné vyřešit změny normativů příspěvku na bydlení (resp. části superdávky v případě jejího přijetí), například zvýšením normativu na plochu bytu u mladých žen nebo rodin do 35 let.

[\(zpět na přehled\)](#)

B4 Veřejný prostor přátelský dětem

Toto opatření zahrnuje širší urbanistické zásahy do veřejného prostoru, tak aby byl bezpečný a přátelský pro děti. Je potřeba zvýšit bezpečnost komunikací na kterých se děti pohybují - školní ulice, kam nemohou vjíždět auta, zavedení třicítky ve městech, nebo podporovat školní autobusy. Pro rodiče představuje nemalou časovou zátěž vodit/vozit děti do školy, přičemž ve městech rodiče nemohou nechat chodit děti samotné z důvodu silné individuální automobilové dopravy v okolí škol. Školní ulice jsou typické např. pro Vídeň. Toto opatření zahrnuje také zvýšení dostupnosti a bezbariérového přístupu k volnočasovým aktivitám.

[\(zpět na přehled\)](#)

B5 Podpora matek vysokoškoláček

Lidé s vyšším vzděláním více plánují děti, ale časově nestíhají dosáhnout plánovaný počet spolu s kariérami a jinými plány. Toto implikuje, že investovat do zjednodušení možnosti mít děti se u studentstva vyplatí. Toto může znamenat zavedení mikrojeslí, stipendií, podpory flexibility studia, nebo dětské koutky na univerzitách. Lze odhadovat, že infrastruktura na školách by mohla představovat motivační faktor z hlediska osobních rodinných plánů, přičemž by zároveň facilitovala zapojení do výuky u akademiček s malými dětmi.

[\(zpět na přehled\)](#)

B6 Podpora studentů, kteří jsou rodiči

Objem veřejné finanční podpory studentů v ČR je velmi nízký. Podpora matek je efektivnější a palčivější problém, ale je nutné zahrnout opatření i pro podporu otců - studentů by mohla přinést pozitivní efekt. Tato opatření by mohli zahrnovat rodičovské koleje - levné pokoje se zázemím pro dítě, u studentů rodičů nijak nepenalizovat délku studia nebo prominout poplatky za dlouhé studium, nebo zavedení stipendií pro rodiče.

[\(zpět na přehled\)](#)

B7 Podpora rodičů studujících rodičů

Studující jsou často finančně odkázaní na své rodiče, a narození dítěte tuto závislost ještě zvyšuje, a vyvíjí finanční nátlak i přímo na rodiče studujících. Jedním z možných řešení by bylo u rodičů studentů zavést možnost na své potomky uplatňovat daňové zvýhodnění i po 26. roce věku (například do 30). U studujících rodičů je vyšší pravděpodobnost prodlužování studia a umožnit čerpání daňových úlev pro rodiče rodičů by mohlo pomoci jejich vzájemné (ekonomické) podpoře. [\(zpět na přehled\)](#)

B8 Podpora sólo rodičů

Vzhledem k tomu, že existence dlouhodobého stabilního vztahu je významnou překážkou v realizaci rodinných plánů pro významnou část obyvatelstva, a zároveň životní přání a preference mladých lidí v plodném věku se významně rozcházejí a pravděpodobnost utváření stabilních párů je relativně nízká, je na místě veřejná debata o celospolečenských prioritách - je více třeba podporovat stabilní partnerské dyády, nebo porodnost? Pokud je odpověď porodnost, je důležité věnovat se destigmatizaci rodin s jedním dospělým, například odstoupením od dehonestujícího sousloví "neúplná rodina". Důležité je nejen sólo rodiče destigmatizovat, ale i podporovat možnosti mít dítě bez vztahu - například přes IVF pro samotné ženy, nebo specifickými opatřeními pro prevenci chudoby sólo rodičů. [\(zpět na přehled\)](#)

B9 Navýšení ošetřovného

Pokles příjmů u rodičů často přetrvává i po nástupu dítěte do předškolního vzdělávání. Tomuto by mohlo předcházet zvýšení ošetřovného, a garance jeho včasné výplaty. Možností je také daňové zvýhodnění zaměstnavatelů, kteří zachovávají pracovní místa rodičům čerpajícím opakovaně ošetřovné, nebo podpora střídání rodičů při péči o nemocné dítě - například přes bonusy za střídání. [\(zpět na přehled\)](#)

B10 Vzdělávání zdarma

Jakkoli je vzdělávání v ČR deklaratorně zdarma, v praxi s sebou nese školní docházka pro rodiče značné náklady (což ze strany škol není úplně legální, ale je to běžná praxe). Přenesení nákladů na učebnice, pomůcky, školní výlety z rodičů na veřejné rozpočty by rodiny odbřemenilo a zároveň by přispělo k vyšší míře inkluze žáků a studentů ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí. Samostatným tématem jsou náklady spojené s přípravou na střední a vysoké školy, kdy přípravné kurzy výrazně zvýhodňují část již zvýhodněných studentů a zároveň mohou odrazovat talentované děti bez materiální

podpory, čímž stát přichází o možnost využití jejich potenciálu. Vzdělání se z hlediska porodnosti vyplatí (pokud je spojeno s finanční a časovou podporou rodičovství), jelikož vzdělanější mladí lidé mají obecně vyšší plány na děti než ti méně vzdělaní. ([zpět na přehled](#))

B11 Služby pro rodiny - např. komunitní podpora rodičů při onemocnění

Pomohlo by sólo rodičům i starším matkám, v současné době je onemocnění rodiče pečujícího o malé dítě obtížně řešitelné, a to platí ještě zásadněji pro sólo rodiče a starší matky. Nemocný rodič nestíhá zvládat nákupy a péči o domácnost. Sociální jistoty a pomoc pro starší ženy (20 % bezdětných žen ve věku 40–44 let v plánu mít první dítě v následujících třech letech nebo později) a sólo rodiče by zjednodušili fungování oběma těmito ohroženým a stigmatizovaným skupinám rodičů, a pravděpodobně ujistila množství potencionálních rodičů o bezpečnosti rozhodnutí mít dítě. ([zpět na přehled](#))

B12 Rapid Rehousing (rychlý návrat do bydlení)

Děti vyrůstající v substandardních podmínkách nedosahují svého vzdělávacího potenciálu, a nevhodné bydlení v dětství snižuje pravděpodobnost překonání sociální exkluze v dospělosti. Z dlouhodobého hlediska by mělo opatření pozitivní dopad na veřejné finance.

Státu se nevyplatí nechat děti vyrůstat v chudobě - je nutné uplatňovat důsledný Housing First u rodin s dětmi (s výjimkou mimořádných situací, kdy mohou mít azylové domy svůj význam, jako je trauma, zdravotní komplikace, azylové domy s utajenou adresou). Děti nesmí vyrůstat v azylových domech a pochopitelně ani na ubytovnách. ([zpět na přehled](#))

B13 Obědy do škol

Hladové děti neprospívají, a rodiče hladových dětí také ne. Pro zjednodušení života mladým rodinám v nestabilní finanční situaci je vhodné zavést obědy do škol zdarma, a to pro všechny děti včetně MŠ. Plošná distribuce snižuje náklady na administraci a zároveň přispívá k pocitu rovnosti na místní úrovni i na makroúrovni. Pro stát toto zároveň představuje možnost pozitivně edukovat ohledně stravovacích návyků - potenciál snížit epidemii obezity. ([zpět na přehled](#))

B14 Snídaňové kluby

Toto opatření představuje efektivní podporu rodin a zároveň školní docházky a školní úspěšnosti. Snídaňové kluby by pozitivně motivovali žáky i jejich rodiny k docházce do škol,

možnost kombinovat snídaňové kluby s doučováním a přípravou na výuku (úkoly) by mohla zvýšit školní úspěšnost dětí ze sociálně vyloučeného prostředí.

Snídaňové kluby by mohly představovat i vítané řešení pro zaměstnané a vysoce vytížené rodiče, což by přispělo k sociální pestrosti dětí využívajících tento benefit a zároveň tedy k sociální kohezi. Výhodou pro stát je opět možnost edukace ohledně stravovacích návyků a prevence obezity. ([zpět na přehled](#))

B15 Podpora reprodukčního zdraví a zdravého životního stylu

Obezita představuje celosvětovou epidemii, jedním z jejích nežádoucích dopadů je neplodnost. Opatření zaměřená na prevence obezity by měla pozitivní dopad na nedobrovolnou bezdětnost mužů i žen. ([zpět na přehled](#))

B16 Daňová zvýhodnění směřovat na toho z rodičů, který byl s dítětem (převážně) na rodičovské

V současné době čerpají v rámci rodiny daňové zvýhodnění ti z rodičů, kdo mají vyšší příjmy, což jsou častěji otcové. V rámci faktických příjmů rodiny to přispívá k větším rozdílům v čistých příjmech rodičů, což může mít negativní dopady na rovnost.

Pokud by daňové zvýhodnění směřovalo k převážně pečujícímu rodiči, mohlo by to vést k vyššímu zapojení otců do čerpání rodičovského volna a zároveň přispět ke snížení ekonomického násilí v rodinách. Pokud má muž vyšší plat/mzdu a ještě čerpá daňové úlevy, propast mezi jeho ekonomickým přínosem pro rodinu a ekonomickým přínosem platu ženy, vysoce zdaněného a nižšího, je značná. ([zpět na přehled](#))

B17 Výrazný daňový benefit od 3. dítěte (do určité výše příjmu)

Poněkud kontroverzní - aby se narodilo 3. dítě, musí se nejprve narodit 2 předchozí. Zvýhodnění je třeba limitovat - v případě miliardářů by odpuštění daní bylo nepřijatelné (pro společnost, nikoli pro beneficiary). Na druhé straně podpora narození třetích dětí by mohla vést k rozšíření rodin, které již mají s rodičovstvím zkušenost. ([zpět na přehled](#))

B18 Podpora adopcí a pěstounské péče pro sólo ženy i muže, i pro homoparentální páry

Část dětí se rodí do sociálně znevýhodněného prostředí a do situací, které neumožňují věnovat jim potřebnou péči. Tyto děti se dostávají do péče institucí. Zajištěním wellbeingu

těmto dětem spojeným s možností vyrůstat v domácím prostředí se společnost nebude ochuzovat o možnost využívat jejich budoucí potenciál. Zrovnoprávnění sólo rodičů a homoparentálních dvojic by zároveň přispělo k destigmatizaci těchto rodin a podpořilo celospolečenskou pozitivní atmosféru vůči rodinám a sociální diversitě. ([zpět na přehled](#))

B19 Podpora migrace

Pokud existuje faktor X, který určuje budoucí demografický vývoj států, je to migrace. Státy mohou překonat sníženou úroveň porodnosti tím, že přilákají obyvatele z jiných států nebo ze zahraničí, kteří zvýší celkový počet obyvatel a doplní jejich daňovou základnu. ([zpět na přehled](#))

B20 Prevence emigrace

Pokud se děti narodí, ale odejdou, problém nízké porodnosti to neřeší. Značná část nejmladších uvádí, že nechce žít v ČR (Solvo). Je nutné zavést opatření která pro mladé lidi zatraktivní možnost zůstat žít v ČR, nebo se vrátit do ČR po pobytu v zahraničí. ([zpět na přehled](#))

B21 Podpora opatření směřujících k genderové rovnosti

Rychlou a pragmatickou cestu k zajištění adekvátního zastoupení žen v rozhodovacích pozicích zajišťují kvóty. Pomohlo by, kdyby o rodinné politice v parlamentu hlasovalo 50 % žen.⁵ Převážně mužské zastoupení na rozhodovacích pozicích (vláda, parlament) snižuje pravděpodobnost empatického rozhodování s vlastní relevantní zkušeností, což u tématu, ke kterému má vztah ve společnosti každý, může být problémem. ([zpět na přehled](#))

B23 Snížení zatížení souvisejícího s intenzivním rodičovstvím

Časové náklady kladené na rodiče jsou enormní, což vede ke snižování plánovaného počtu potomků. Jedním z hlavních důvodů je nutnost převážet děti ze školy a do školy, a na různé mimoškolní aktivity. Tento tlak by mohli zmírnit opatření směřovaná na školy. Jednalo by se o rozvojové aktivity (ZUŠ, sportovní aktivity) realizované ve stejné budově jako školní docházka. Participace na školních aktivitách by měla být dobrovolná, bez sociálního tlaku (rodič více dětí nestihne všechny vánoční besídky atd.). ([zpět na přehled](#))

⁵ Dále existují modely zavedení kvót pro zastoupení žen na kandidátkách politických stran například podle zipového pravidla či na základě financování politických stran podle genderového složení kandidátek. Například v Irsku ztratí 50 % státního financování každá politická strana, která ve volbách do Sněmovny nemá na kandidátní listině alespoň [30% zastoupení žen a/nebo 30% zastoupení mužů](#).

B24 Prevence nedostatku času na děti

Rodiče více dětí často řeší neřešitelné dilema - potřeba finančního zabezpečení rodiny je nutí k vyšší výdělečné aktivitě, která ale způsobuje nedostatek času na děti. Zkrácení pracovního týdne by přispělo k možnosti navazovat vztahy a věnovat se rodině. Dospělí potřebují mít na děti čas a nebyť trvale ve stresu. Obrovským krokem ke zlepšení časového stresu rodičů by bylo plošné zavedení čtyřdenního pracovního týdne, nebo šestihodinové pracovní doby. Více času dětem uvádí jako cíl také Programové prohlášení vlády. ([zpět na přehled](#))

B25 Zvyšování blahobytu dětí prostřednictvím výživného

Navýšení výživného by napomohlo zvyšování blahobytu všech dětí. Průměrná částka výživného dnes činí cca 3 500 Kč, včetně náhradného výživného. Je důležité zvážit také zvýšení náhradného výživného - maximální částka 3 000 Kč neodpovídá reálným současným potřebám dětí. ([zpět na přehled](#))

B26 Prevence násilí - mezi dospělými i vůči dětem

Je důležité podporovat potírání fyzických trestů dětí s cílem podpořit celkovou změnu společenského pohledu na přijatelnost násilí ve vztazích. Policisté by měli být specificky vyškoleni v problematice domácího násilí, a ve školách by měla být podporována edukace o nenásilné komunikaci. Tato opatření nemají potenciál a záměr přinést rychlou změnu, ale dlouhodobé pozitivní ovlivnění rodinného života v dalších generacích. ([zpět na přehled](#))

B27 Podpora komunitních služeb péče o seniory

Tzv. sendvičová generace nemůže realizovat plánovaný počet dětí z důvodu péče o vlastní rodiče. Vyšší počet seniorů se dožívá vyššího věku, což je velmi pozitivní trend, negativním aspektem je to, že se vyššího věku nedožívají ve zdraví. Komunitní ani residenční služby nejsou v mnoha regionech dostupné a pokud střední generace pečuje zároveň o své děti a o své rodiče, tak kapacitně nezvládne vyšší počet dětí. ([zpět na přehled](#))

B28 Podpora asistovaného předávání dětí

Předávání dětí může být nesmírně náročné a rizikové - což může vést k omezení dalších reprodukčních plánů, samozřejmě se může negativně projevit i dopady na duševní zdraví. K rozchodu či rozvodu dochází u vysokého počtu rodin, jejich další rodinné plány nemohou být realizovány v důsledku dlouhodobého stresu a vysílení. ([zpět na přehled](#))

B 29 Půjčky pro vysokoškoláčky

Půjčky v době studia, bez nutnosti vrátit v případě 2+ dětí - finanční podpora matek v době studia je v pořádku a může mít pozitivní dopad, rizikem je nerealizace rodinných plánů z vnějších příčin a následná nemožnost dluh splatit. ([zpět na přehled](#))

B30 Zmocněnec pro rodinu

Problematika rodin spadá pod více resortů, tato roztržitost snižuje efektivitu. Je možné, že nadresortní zmocněnec by mohl zefektivnit kroky k zavedení nezbytných politik (legislativního i podlegislativního charakteru). ([zpět na přehled](#))

B31 Příspěvky vysokoškoláčkám na hlídání dětí

Podobné jako B5, ale méně motivační. Zatímco u B5 předchází infrastruktura potřebám, tento krok je následně pomáhá řešit, má tudíž nižší potenciál z hlediska podpory prorodinných plánů a zároveň děti nedostává do veřejného prostoru. Toto opatření bylo navrhováno v tomto volebním období, ale nebylo neschváleno senátem. ([zpět na přehled](#))

C/ Neobvyklá opatření

C1 Benefity zaměřené na vysokoškoláčky

Absolventky bakalářských programů prokázaly kompetence pro studium svého oboru, na nMgr. by mohly být zvýhodněny a nastupovat bez přijímaček (u nejoblíbenějších oborů by pro ně byl rezervován určitý počet míst). Matky 2 (2+) dětí na státní VŠ na bakalářské obory bez přijímaček (určitý počet míst rezervovaný, tj. systém kvót). V rámci tohoto opatření by bylo studijní znevýhodnění (péče o děti) přerámováno jako jasná výhoda. ([zpět na přehled](#))

C2 Cohousing

Toto opatření představuje podporu sdíleného bydlení pro rodiče malých dětí, pro páry i sólo rodiče, zajištění sousedského hlídání/propojení s mladšími seniory (mezigenerační komunikace - s nárůstem bezdětných mladých lidí roste počet seniorů, kteří nemohou prožít prarodičovství). Nutné by bylo v rámci tohoto opatření podporovat specifická urbanistických řešení, nabídky nemovitostí ze strany obcí, podporovat rekonstrukce i infrastrukturu. Cohousingové komunity by měly právní rámec družstva. ([zpět na přehled](#))

C3 Dítě jako kariérní benefit

Pro ženy je v současnosti dítě bariérou v rámci kariéry, v řešení by mohly pomoci kvóty na místa ve vedení státních institucí a podniků, správních rad a podobně pro matky 2+ dítěte (při zachování kvalifikačních a odborných předpokladů). Kdo zvládne management rodiny, ten prokázal talent. ([zpět na přehled](#))

C4 Kariérní benefity pro muže, kteří strávili alespoň rok na rodičovské

Ve společnosti je řada mužů, kteří by si přáli věnovat více času svým dětem, ale sociokulturní prostředí jim to neumožňuje. Odchod na 12 měsíců rodičovské je ohrožením kariéry, změna v této oblasti by mohla znamenat nový trend. Obdobným způsobem by bylo možné zavést studijní benefity na státní VŠ. ([zpět na přehled](#))

C5 Vyšší informovanost zákonodárců o situaci rodin s dětmi

Politici potřebují informace o situaci rodin, včetně neformálních. Poslanci a senátoři (poslankyně a senátorky), kteří budou mít jako asistentky matky 2+ dítěte, budou čerpat bonus (zdůvodnění - možné častější absence), možno rozšířit na sekretariáty ministerstev. ([zpět na přehled](#))

C6 Přímé platby lidem, aby měli děti

Přímé platby souvisí s vysokým státním dluhem (umožnit rodičům, aby své děti obdarovali dluhem nebo vlastním kapitálem, který by mohli prodat a zaplatit z něj rodičovské výdaje. Zatímco většina lidí to chce zakázat kvůli tomu, že to považuje za "otroctví", nevdí jim kolektivní národní "otroctví", kdy jsou nemluvnata obdarována povinností splácet "svůj podíl" na státním dluhu). A díky této praxi je v prostém finančním zájmu národů platit obrovské částky za to, aby přiměly občany mít děti! (Určitou formu tohoto opatření navrhuje strana PRO, konkrétní částka milion Kč ve třech splátkách). ([zpět na přehled](#))

C7 Milostivé léto pro rodiče

Populace v ČR je předlužená, a to včetně mladých lidí. Řešením by bylo milostivé léto pro rodiče (netýkalo by se dluhů na výživném a v důsledku trestných činů). ([zpět na přehled](#))

C8 Podpora velkých rodin - třetí děti jsou ty šťastné

Toto opatření zahrnuje specifické benefity pro velké rodiny s 3+ dětmi. Těmito benefity mohou být například jízdné zdarma, možnost dostat děti bez přijímacích zkoušek na střední

školy, ve venkovských oblastech příspěvek na auto, nebo dotované volnočasové a kulturní aktivity pro třetí dítě nebo celou rodinu. [\(zpět na přehled\)](#)

C9 Návrhy s výrazně problematickou etikou

Toto zahrnuje opatření která mají vysoký potenciál způsobit silně negativní vedlejší dopady, nebo jsou jinak eticky problémové a kontroverzní. Považujeme je nejen za nežádoucí, ale za zcela nepřijatelná a odporující základním hodnotám svobodné společnosti. Do této kategorie zařazujeme například zákaz potratů, omezení přístupu k antikoncepci, limitaci přístupu k vzdělání pro ženy, omezování možností rozvodů nebo výrazné zvyšování daní pro bezdětné. [\(zpět na přehled\)](#)

C10 Péče o klima

Pro část mladých lidí je důvodem omezení reprodukčních plánů zhoršující se situace v oblasti klimatické krize ("poslední generace"). Zodpovědný přístup k řešení klimatické krize by mohl představovat kontextuální prorodinný krok. [\(zpět na přehled\)](#)

C11 Budoucí daně zpět rodičům

Stát přislíbí rodičům, že budou dostávat 20-50% budoucích daní, které dítě v dospělosti bude platit. Stát to dnes nebude stát téměř nic, opatření může mitigovat dlouhodobé nedostatky financí důchody a rodiče budou motivovaní nejen mít děti, ale také je co nejlépe vzdělat a připravit do života, aby vydělávali. Tak zásadní opatření by vyžadovalo hloubkové studie, pilotování a pečlivé nastavení parametrů (jak řešit případy kdy děti odejdou do zahraničí, jaké částky bude dostávat rodič dítěte se závažným znevýhodněním atd). [\(zpět na přehled\)](#)